

ChristenUnie

Voorstellen voor Den Haag Startup City

Pieter Grinwis, Fractievoorzitter ChristenUnie/SGP

Anil Kumar, Fractievertegenwoordiger ChristenUnie/SGP

Inleiding

Deze notitie biedt een concrete invulling van het programma Creative Stad | The Hague Impact Economy (RIS283984), waarin het gaat over startups. Den Haag heeft als stad met een groeiend aantal ondernemers en een focus op innovatie groeikansen als het om startups gaat. Zoals het college namelijk reeds erkent: er is hier een grote kweekvijver voor jonge, energieke ondernemingen. Voor de ChristenUnie/SGP is het dan ook van groot belang dat Den Haag haar deuren wijd(er) open zet voor innovatieve, jonge ondernemers en ondernemingen. Dit ligt geheel in lijn met onze wens, en die van het college, om een ondernemersvriendelijke gemeente te zijn. Op die manier verstevigt Den Haag haar *brand* als ondernemersstad pas echt.

In deze notitie doet de ChristenUnie/SGP vijftien concrete voorstellen die leiden tot een interessant ecosysteem voor startups. Hierin benadrukken we het belang van startups en de rol van de gemeente Den Haag om een boost te geven aan de stad als Startup City. De voorstellen, die gelden als aanbevelingen voor het collegebeleid, zijn geformuleerd aan de hand van zelfstandig onderzoek en gesprekken met startups en hoogleraren. We bedanken hen en we hopen dat het college er ook goed mee uit de voeten kan.

Visie

Startups zijn een nieuwe banenmotor: de innovatieve zzp'ers en kleine mkb'ers. Ze halen regionaal en internationaal kapitaal naar de stad en geven Den Haag daarmee extra cachet als internationale stad. En dat zonder een cent aan marketing te verspillen. We halen hen dus graag hierheen. Bovendien trekken we met een imago als innovatieve ondernemersstad ook een nieuwe groep jonge, ondernemende mensen aan. Het vergroot de aantrekkingskracht van Den Haag als Startup City.

Maar, startups gedijen alleen langdurig in één regio, als het 'ecosysteem' er goed uitziet. Met dat laatste bedoelen we dat er een gunstig ondernemersklimaat moet zijn waar startups voldoende faciliteiten hebben om te groeien. Denk bijvoorbeeld aan een goede bereikbaarheid, services in de buurt en verlichte regeldruk. De voorstellen van de ChristenUnie/SGP zullen hier op in gaan.

Den Haag heeft met organisaties als StartUp Den Haag en YoungStartup NL, maar ook met grote, innoverende bedrijven als Siemens en Stedin, een goed fundament. Daarnaast is er een goede samenwerking met de Universiteit Leiden Campus Den Haag. Dit zijn allemaal partijen die van groot belang zijn voor een startupvriendelijk ecosysteem.

Startups hebben het imago slimme oplossingen te bedenken en te realiseren met een business case, maar nooit echt te kunnen groeien. Maar startups horen bij een generatie die de economie op een innovatieve wijze wil veranderen. Denk aan Whatsapp, Facebook, Skype, maar ook aan het Haagse Qmulus, drone-ontwikkelaars en datasystemen die Den Haag steviger in het zadel helpen als stad van veiligheid. En dat aantal groeit razendsnel.

Niet voor niets heeft Nederland een speciale vertegenwoordiger voor startups, te weten Neelie Kroes. Zij lobbyt momenteel op landelijk niveau om wetten aan te passen ten behoeve van de groei van deze sector. Maar ook op lokaal niveau is er werk aan de winkel. Met veel aandacht voor startups kiest ook dit college voor de goede weg, maar die startups moeten er wel zijn. En als ze er zijn, moeten ze in een goed ecosysteem kunnen floreren.

Den Haag is allang niet meer alleen een stad van ambtenaren. Het aantal (internationale) zelfstandig ondernemers groeit elk jaar. Hen houden we graag in onze stad. Bovendien ontwikkelen zij zich

binnen de gemeente als een inspiratiebron voor studenten. Vele studenten in de regio Den Haag hebben een technische achtergrond en het is dan ook vaak in deze sector dat we startups zien ontstaan. Aangezien er een behoefte is aan ondernemende mentors, is het daarom goed om ons als stad open te stellen voor ervaren ondernemers en groeiende startups.

Den Haag is zelf niet de technische stad van de regio. Om toch onderscheidend te zijn, moeten we als gemeente onze wens om te innoveren, het groeiend aantal jongeren en het dna van de stad combineren. Dat kan alleen als Den Haag dicht bij dat dna blijft. Om je als stad ineens op te werpen als een algemene startup city is simpelweg onmogelijk. Er moet focus zijn. Denk aan sectoren als legal & justice, safety & security en data & IT. Zó onderscheid je je en word je een aantrekkelijke vestigingsplaats. Het is goed hierbij te leren van de grote jongens als Stockholm, Londen, Silicon Valley, Tel Aviv, Tallinn, enz.

Ook al is Den Haag lang niet meer alleen een ambtenarenstad, het politieke karakter van de stad wordt wel onderschat als het om ondernemerschap gaat. Zo noemden Brenner, Lein en Samali (2015) het al op de wereldwijd geroemde technische ondernemersblog 'TechCrunch', het belang van de lobbymogelijkheden in sommige politieke wereldsteden.¹ Dicht op het politieke vuur zitten, is vaak juist een voordeel voor startups die de overheid niet meer kunnen negeren. Andersom is het aan de politiek om veelvuldig in contact te blijven met startups. Met hun innovatieve gedachtegoed is het interessant om met dit soort ondernemers out of the box te denken en maatschappelijke vraagstukken op te lossen. Meer hierover in aanbeveling 10.

---

¹ <http://techcrunch.com/2015/07/22/startups-cant-afford-to-ignore-government/>

Aanbevelingen voor startupbeleid

1. Online platform

Het college is voornemens een online platform op te richten. Als de gemeente zich echt wil profileren met startups als vorm in deze tijd, zal het dat zichtbaar moeten doen. In die ambitie past het online platform prima. Op deze website (ter voorbeeld: <http://www.iamsterdam.com/en/business/startupamsterdam>), die onder gezamenlijk beheer met startups zal vallen, is onder andere startupnieuws, aankomende events en praktische informatie te vinden. Dit kan geïntegreerd worden met een digitaal loket. Op dit online trefpunt is het ook mogelijk probleemstellingen te poneren die aan innovatieve startups uit/aanbesteed kunnen worden.

2. Ecosysteem in kaart brengen

Voordat er een strategie of vestigingsklimaat ontwikkeld kan worden om startups aan te trekken, moet de gemeente helder hebben waar welke startup, incubator, accelerator en andere service provider zit. De website van StartUp Delta is nog niet toereikend. De gemeente ontwikkelt een database met startups die op de nieuw te bouwen website (en digitaal loket) beschikbaar wordt gesteld. Deze informatiedeling is van cruciaal belang voor startups.

Bovenstaande noemen we het 'mappen' van een ecosysteem. Alle spelers en actoren worden in kaart gebracht. Deze database kan digitaal ook via apps beschikbaar gemaakt worden. Denk aan een 'StartApp'. Grote voormalige startups als Symbid hebben ervaring met het *mappen* van startupecosystemen, maar ook StartUp Den Haag kan hierin als expertisepunt aan bijdragen. Bovendien is de factsheet nuttig om ook voor de gemeente helder te krijgen wat voor sociaal en financieel kapitaal er in deze sector aanwezig is.

In samenwerking met de Kamer van Koophandel ontwikkelt de gemeente een database waar nieuwe startups aangemeld worden. De gemeente kan middels zo'n overzicht snel bemiddelen in groepsaanvragen, maar deze database ook voorleggen aan (groepen) startups. Zij hebben zo niet alleen een extra netwerk, maar kunnen ook ingaan op het aanbod van de gemeente om als groep te huren.

3. Onderzoek bestaande startersconcepten

Het wiel opnieuw uitvinden, dat is verspilde moeite. We staan al niet bekend als de sterkste startupstad van Nederland en bovendien zijn de financiën daar veel te gering voor. In plaats daarvan kan de gemeente beter investeren in onderzoek naar bestaande startersconcepten. Immers, je basis moet goed zijn en bij zo'n relatief nieuwe sector voor Den Haag kan het maar beter direct goed starten.

4. Collectieve huurovereenkomst

Ruimte huren voor startupdoeleinden wordt makkelijker. De gemeente gaat onderzoeken of het mogelijk wordt collectieve huurovereenkomsten te sluiten met verschillende ondernemers in één contract. Op deze manier vult de gemeente zelf makkelijk leegstaande ruimtes, maar

faciliteert het ook innovatieve mini-hubs door de stad heen. Daarnaast worden collectieve huurovereenkomsten relatief goedkoper ten opzichte van het individueel huren.

5. Leegstandsplan

Startups huisvesten is een ideale manier van het oplossen van leegstand in de stad. Bij het aangaan van huurovereenkomsten van een minimum van 12 maanden kan de gemeente financiële voordelen toevoegen voor de startups (of startupcollectief). Net zoals de gemeente huurlocaties aanbiedt aan creatieve pop-up-stores, is dit ook te realiseren voor startups.

6. Red tape: regelpolitiek onder de loep nemen

De gemeente Den Haag heeft sinds een aantal jaar flinke slagen gemaakt in het onder handen nemen van red tape. De regelpolitiek is daarmee een stuk afgenomen. Op aandringen van de ChristenUnie/SGP wordt al gekeken naar specifieke red-tape-problemen bij sociaal ondernemers. Omdat ook startups afwijken van het gemiddelde MKB, is het goed om in gesprek te treden met hen om te zien welke regelgeving hen dwars zit en of hier meer ruimte aan ondernemers geboden kan worden.

7. Incubatiecentrum opzetten

Een incubatiecentrum opzetten is niet gemakkelijk. De ChristenUnie/SGP is ook niet overtuigd van de rol van de overheid hierin als initiator. Maar het is wel mogelijk bestaande incubatiecentra hierheen te halen en hier een dépendance te laten openen. Denk daarbij aan YES!Delft of Rockstart. Maar dergelijke incubatiecentra vragen vaak geld van startups in plaats van dat zij in de startup investeren. Daarom zou het de gemeente sieren om een incubatiecentrum te faciliteren dat investeert in startups, in plaats van hen alleen geld afneemt.

8. StartUp Innovation Zone

Om er als gemeente in Nederland écht uit te schieten is het ontwikkelen van een StartUp Innovation Zone een must. Op deze manier kan Den Haag met Amsterdam en Rotterdam de concurrentie aangaan, maar trekt het ook buitenlands sociaal en financieel kapitaal aan. De Binckhorst leent zich hier bij uitstek voor. Deze Zone, vergelijkbaar met een kleinere variant van de Berlijnse 'Factory, biedt onderdak aan ten minste 50-100 startups en service providers voor startups. Daarnaast kan er verkend worden of het Centre for Innovation van de Universiteit Leiden Campus Den Haag hier een data&security-hub kan ontwikkelen.

9. Faciliteer

De ChristenUnie/SGP gelooft in een overheid die niet de regie zelf op de markt voert, maar vooral een faciliterende rol speelt. Zo ook als het om de groei van Den Haag als startupstad gaat. De gemeente kan voorzien in een datasysteem, ruimte, maar ook in het co-organiseren van pitch events, startupbijeenkomsten en kan bijdragen aan bootcamps. Daarmee is de overheid betrokken, maar niet de regisseur. Het gaat er juist om dat wij als overheid de juiste kaders

helpen creëren waarbinnen een ideaal startupecosysteem kan floreren. Het college heeft de wil wel, maar wordt in haar plannen weinig concreet. Bovenstaand idee biedt handelingsperspectief.

10. Inkoopbeleid à la startup

Op dit moment is het inkoopbeleid van Den Haag, en vrijwel alle gemeenten, geënt op het gericht stellen van een vraag met daarbij duidelijke kaders. Grote inkopen vinden via aanbestedingen plaats. Daar gelden regels voor. Voor de kleinere inkoop wordt er in Den Haag geëxperimenteerd. Een voorbeeld van zo'n experiment is Co-Creatief Social Return. Een ander voorbeeld zou zijn om onder de aanbestedingsgrens, waarvoor beleidsvrijheid geldt, ook kleinere mkb's en startups te laten meedoen in een tender.

Maar het kan innovatiever. In plaats van een concrete productvraag uit te zetten, kan Den Haag experimenteren met het uitzetten van een vraag met daarbij een probleemstelling. Zo daag je ondernemers uit om op een innovatieve manier dit probleem op te lossen. Het bedrijf met het slimste idee en de daarbij geldende regels binnen het aanbestedingsbeleid wint zo een tender. Dit idee is te realiseren met behulp van het online platform, waarop de gemeente probleemstellingen zet. Zo kan een startup zich makkelijker mengen in de tenderstrijd.

11. Combineer doelen Smart City met Startup-beleid

Het zou jammer zijn als gemeentelijke beleidsterreinen allemaal aparte eilandjes worden. Juist waar het gaat om innovatief beleid is het belangrijk om crossovers te vinden. Binnen de agenda voor Smart Cities zijn er allerlei mogelijkheden om de ambities waar te maken met innovatieve ondernemers – juist met startups. De gemeente gaat hier samenwerkingsverbanden aan met startups.

12. (Inter)nationaal samenwerkingsproject

Den Haag loopt in ieder geval niet voorop als het om startups gaat. We staan aan de basis van wat in potentie een mooie startup-hub kan worden. Maar daar is samenwerking wel voor nodig. Met een onderscheidend karakter kan er over de gemeente- en landsgrenzen heen gekeken worden naar samenwerkingen. Eerder diende de ChristenUnie/SGP hiertoe een motie over in.² Jaarlijks zorgt de gemeente ten minste voor één internationaal en één regionaal samenwerkingsproject waarin zij een faciliterende en/of agenderende rol heeft. Te denken valt aan het oplossen van een grensoverschrijdend vraagstuk wat innovatieve oplossingen nodig heeft, waarbij praktische en innovatieve denkers uit de markt – startups – makkelijk bij kunnen aansluiten. Maar het baat vaak ook om als gemeente het voortouw te nemen in een handelsmissie of internationale uitwisselingsprojecten. Immers, steden als Tel Aviv, Berlijn, Londen en Tallinn vormen ideale inspirerende en financiële hubs voor Haagse startups. Deze samenwerkingsprojecten worden zichtbaar gemaakt via de centrale informatiemedia, zoals de op te zetten website.

---

² <http://www.denhaag.nl/home/bewoners/gemeente/document/VoorjaarsnotaAlgemene-beschouwingen-Motie-L.201513-internationale-samenwerking-startups.htm>

Maar Den Haag kan meer. Met de Campus Den Haag van de Universiteit Leiden heeft de stad veel potentie binnengesleept. Volgens het onderzoek van Huayller, Stettina, et al.³, liggen er kansen op het gebied van de combinatie innovatie, ondernemerschap en hoogopgeleiden. Het Centre for Innovation (Cfi) is een ideale hub daarvoor. Met een stevige focus op (big) data en veiligheid, ontwikkelt de gemeente samen met het Cfi een project in 2016 waarbij de driehoek gemeente, Cfi en startups een prangend vraagstuk onderzoeken wat bij het Haagse dna past.

13. Vaandeldragers

Het is niet eenvoudig om je als startupstad te presenteren zonder de juiste stakeholders. Zij zijn de vaandeldragers van de stad als gunstig startup-ecoysteem. Een betere marketing is er niet. Den Haag moet daarom op zoek naar de juiste profielen die hiervoor in aanmerking komen. Personen en organisaties die wij al kunnen meegeven: Neelie Kroes en Qmulus. De één is dé startup envoy van Nederland, maar heeft als politica natuurlijk ooit haar hart aan Den Haag verloren; Qmulus is een investeerder en aandeelhouder in bekende spelers op de woningmarkt zoals Kamernet en Direct Wonen. Naast deze stakeholders is het van belang al vroeg de groeibriljantjes te identificeren. Ook hun waarde kan in het aantrekken van andere kleine startups groot zijn.

14. OV in start-upgebied Binckhorst herzien

Momenteel is de bereikbaarheid van industrieterrein Binckhorst niet optimaal. In de zienswijze van het presidium die onlangs door de raad werd aangenomen, werd hier al aan gerefereerd. Met de groeiwens van ondernemers, maar ook inzake de huisvesting van (groepen/collectieven) startups is het gewenst dit gebied per rail te ontsluiten⁴. Daarnaast zouden we er als raad bij de concessiehouder op moeten aandringen om ook het busverkeer uit te breiden na 18.00 uur, daar startup-ondernemers vaak ook buiten kantoor tijden aan het werk zijn.

15. Stagiairs

De aanbevelingen bieden ook kansen voor stagiairs en werkervaringsplekken. Een mooi voorbeeld is het *mappen* van een ecosysteem. Dit onderzoekswerk kan grotendeels overgelaten worden aan studenten of recent afgestudeerden met onderzoekservaring. Studenten en alumni van de Haagse Hogeschool, InHolland of de Campus Den Haag Leiden lenen zich hier perfect voor. Het college kan natuurlijk ook besluiten om startups hiermee in het zadel te helpen.

Financiën

Veel van de aanbevelingen zijn budgetneutraal. Sterker nog, bij een correcte implementatie en uitvoering kan de gemeente geld besparen. Een aantal van de punten zijn al begroot door het

³ The Kindergarten of Entrepreneurship: Developing Entrepreneurial Spirit and Skills through Community Building at Universities, Huayller, Stettina, et al., 2015.

⁴ <http://www.denhaag.nl/home/bewoners/gemeente/document/Gewijzigd-voorstel-van-het-presidium-inzake-zienswijze-op-ontwerp-Programma-van-eisen-voor-de-concessie-Rail-Haaglanden-20162026-Vervoersautoriteit-MRDH.htm?channel=touch>

college. Dat laat onverlet dat er nog steeds kosten aan het plan vast zitten. Denk bijvoorbeeld aan het leegstandsplan. Om die kosten te dekken, kijkt de ChristenUnie/SGP naar het Fonds Economische Structuurversterking. Het is immers de startupstructuur, oftewel het ecosysteem, dat we willen versterken met bovenstaande aanbevelingen.